

روایت‌هایی از تمدن

جنگ و امید در «سینماحقیقت»

نوزدهمین جشنواره بین‌المللی فیلم مستند ایران «سینماحقیقت» از ۱۹ تا ۲۵ آذرماه ۱۴۰۴ در پردیس ملت برگزار می‌شود و در بخش رقابتی «ایران» خود میزبان ۳۱ فیلم مستند است؛ آثاری که از روایت‌های تاریخی و تمدنی تا داستان‌های انسانی پس از جنگ را دربر می‌گیرد. این دوره با دبیری محمد حمیدی‌مقدم، صحنه‌ای برای تلاقی دیدگاه‌های مستندسازان نسل‌های گوناگون درباره تاریخ، هویت و حیات اجتماعی ایران شده‌است.

در میان آثار حاضر، دو محور اصلی بیش از دیگر موضوعات جلب توجه می‌کند؛ «تمدن‌کهن» و «جنگ ۱۲ روزه». در بخش تمدن کهن، مستندهایی چون «آرش در قلمروی ما» به کارگردانی فرهاد ورهرام، «خلیج‌فارس» ساخته وحید گلستان و «جندی‌شاپور» از پژمان مظاهری‌پور، نمایانگر جست‌وجویی برای بازتعریف میراث تاریخی و فرهنگی ایران است؛ آثاری که تلاش دارند تصویری تازه از ریشه‌های تمدن ایرانی در قلمروهای جغرافیایی و فرهنگی به نمایش بگذارند. از سوی دیگر محور جنگ ۱۲ روزه به‌عنوان یکی از فصل‌های جدید در روایت‌های مستند ایران، جایگاه پررنگی در این دوره پیدا کرده‌است.

در این بخش، مجموعه‌ای از مستندها با تمرکز بر اثرات جنگ بر زندگی مردم و هویت ملی ساخته شده‌است؛ ازجمله «پشت چراغ قرمز» اثر مهدی باقری، «بهرام پشت» ساخته حسن نقاشی و «زخم و آینه» اثر مهدی اسدی که هر یک در قالب‌های شخصی یا اجتماعی، از تجربه جنگ و بازسازی پس از آن سخن می‌گویند. برخی آثار مثل «تا قبل از نتانیاهو، من اشغال‌ترین آدم دنیا بودم!» با نگاهی انتقادی و طنزآلود، به سیاست و رسانه در بستر جنگ می‌پردازد، در حالی‌که «برای کیان» و «کوکب با کاپشن آبی» رویکردی انسانی و عاطفی در دل تنش‌های جنگی دارند.

خانه مستند، همچون دوره‌های پیشین، حضوری فعال در این جشنواره دارد و چند اثر تولیدی این مرکز در بخش‌های مختلف روی پرده می‌رود؛ ازجمله «نارکیس» ساخته زینب کریمی، روایتی از امیدهای دختری نابینا؛ «خاک‌های زخمی» به کارگردانی مصطفی شوقی درباره تأثیر بمب‌های سمی در جنگ‌های غرب آسیا و «من تروریست نیستم» از محسن اسلام‌زاده که توسعه سیستان و بلوچستان را از منظر انتقادی بررسی می‌کند. حضور این آثار در کنار مستندهای مستقل، چهره‌ای متنوع و پربشگرا از مستندسازی امروز ایران را تصویر می‌کند.

از دیگر آثار شاخص می‌توان به «عبای سوخته» ساخته مهدی فارسی و «آشیان» از سیدجمال عودسیمین اشاره کرد که در بخش آوینی جشنواره نمایش داده می‌شود. عباي سوخته زندگی سیاسی شهید آیت‌الله بهشتی را با نگاهی تاریخی بازخوانی می‌کند و آشیان روایت زندگی امام جماعتی در مناطق محروم جنوب کشور است که با نقشی فرهنگی‌اش به بازسازی اجتماعی منطقه یاری می‌رساند.

در میان آثار بخش «ایران» مستند «اشغال جزایر» از داوود مرادیان و مصطفی شوقی نیز جایگاهی ویژه یافته است. این اثر که هم در بخش آوینی و هم در بخش ایران حضور دارد، با نگاهی تاریخی و سیاسی به مالکیت ایران بر جزایر خلیج فارس می‌پردازد. با ترکیب مستندهایی از تمدن‌های کهن، روزهای تلخ جنگ و زندگی ایرانیان در سایه تحولات اجتماعی، جشنواره‌امسال سینماحقیقت بار دیگر نشان می‌دهد که مستندسازی در ایران همچنان زنده، متنوع و نقادانه است؛ سیمایی که به جای فرار از واقعیت، در قلب آن می‌ایستد و تلاش می‌کند با تصویر و روایت، حقیقت را در برابر مخاطب بنشاند.

برنامه کارگاه‌های نوزدهمین جشنواره بین‌المللی فیلم مستند ایران، «سینماحقیقت» اعلام شد؛ مجموعه‌ای از نشست‌های تخصصی با حضور استادان برجسته داخلی و خارجی که از پنجشنبه ۲۰ تا یکشنبه ۲۳ آذر در پردیس ملت برگزار می‌شوند. آغاز برنامه‌ها پنجشنبه با مسترکلاس «استراتژی در خلق دوباره حقیقت» به‌تدریس گوران رادانویچ، مستندساز اهل صربستان خواهد بود. سپس

کارگاه‌های تخصصی

در جشنواره مستند ایران

دکتر احمد الستی، نظریه‌پرداز و مترجم سرشناس، در کارگاه «مستند غیرخطی در قرن بیست‌ویکم» درباره شیوه‌های نوین روایت در سینمای مستند سخن می‌گوید. جمعه، نیشتا چین، کارگردان هندی، کارگاه «روایت هیبریدی بین مستند و داستان» را برگزار می‌کند و پس از آن بحث داغ «هوش مصنوعی: خدمت یا خیانت به مستند» با اجرای امیر سحرخیز و محمد واعظی دنبال

طنین جنگ ۱۲ روزه در جشنواره سرود بسیج

رضا مهدوی: جشنواره ملی سرود بسیج تلاشی است برای احیای سرودهای دهه ۶۰ که پربارترین دوره در تاریخ ایران محسوب می‌شود

مشخصه را در نظر داشتیم؛ یکی بخش «آکاپلا» که جایزه ویژه داشت؛ بخش دیگر، سرودخوانی‌های مرسوم مبتنی بر گروه خوانی و تک‌ترانه بود و سومین بخش، تک آهنگ (مشمعل بر موسیقی نواحی، تلفیقی و ارکسترال). امسال این سه بخش را داریم، بالین تفاوت که بخش «روایتگری» را هم به این جشنواره اضافه کرده‌ایم. این بخش، در قالب نقالی به روایت رویدادهای جنگ ۱۲ روزه اختصاص دارد و از افرادی که به نقالی اشراف دارند، دعوت شده در این بخش شرکت کنند. نکته جالب این‌که همه سازها از قبوز آذربایجان، اللوای مازندران، دوتار خراسان، نی‌انبان خوزستان و به‌طورکلی هر سازی که بتواند با این مضمون همراه شود، مجوز صحنه‌ای دریافت خواهد کرد. ضرورت گنجاندن این بخش در جشنواره امسال، به‌دلیل ضرورت توجه به خطر تجزیه‌طلبی است که بعد از حمله اخیر اسرائیل به کشورمان، برجسته شده و کارهایی از این‌دست می‌تواند در مقابله با این جریان نقش داشته باشد.

❏ در ماه‌های اخیر بحث هویت ملی پررنگ‌تر شده و تنها هنرمندان که اقشار مختلف جامعه هم نسبت به این امر مهم توجه بیشتری نشان می‌دهند؛ به‌نظر شما چنین جشنواره‌هایی چقدر می‌توانند منعکس‌کننده این مفهوم باشند؟ همان‌طور که اشاره کردید امروز نه فقط مردم

که تعدادی از مسئولان هم متوجه این امر مهم شده‌اند که هویت ملی نقش زیادی در نهاد هر جامعه دارد. به همین خاطر است که بعد از جنگ ۱۲ روزه، مردم به‌رغم مشکلات اقتصادی و گله‌مندی‌های، پای کار آمده‌اند و حاضرند برای میهن خود جان‌شان را هم فدا کنند، چرا که تمامیت ارضی برای‌شان مهم است. نباید فراموش کرد که در راه صیانت از

این کشور، زحمات زیادی کشیده شده است. از این رو می‌بایست با حفظ کبان و غرور ملی، بیش از پیش به تاریخچه‌مان نظر داشته باشیم. یکی از وظایف جشنواره سرود این است که این مقوله را در مدارس نهادینه کند؛ اشاعه سرود در مدارس می‌تواند به تقویت هویت ملی کمک و طیف گسترده‌ای از نوجوانان و جوانان را به سمت وسوی این مضامین هدایت کند. ❏ اگر ممکن است درباره تولیداتی که در این دوره از جشنواره سرود ارائه شده هم توضیح دهید.

در شهرهایی چون شیراز، قزوین، تهران، خرم‌آباد و... برگزار شده است؛ اگرچه این رویداد هم مانند دیگر جشنواره‌ها، افت‌وخیزهای مختلفی را پشت‌سر گذاشته و به‌عنوان مثال، فراگیرشدن بیماری کرونا مدتی روبه‌تعطیلی رفت و چون دوسالانه بود، به‌مدت چهارسال برگزار نشد؛ ضمن این‌که دوره قبل این جشنواره هم به‌جای آن‌که به‌دست هنرمندان عرصه موسیقی برگزار شود، به‌وسیله افرادی از حیطه‌های دیگر برگزار شد. در نهایت، این جشنواره پس از پنجمین دوره به دیگر نهادهای دولتی واگذار شد و عناوین مختلفی مثل جشنواره «سرود فجر بسیج»، جشنواره «آفرینش‌های هنری بسیج» و... به‌خودش گرفت. در برخی از دوره‌ها هم موسیقی پاپ محور اصلی قرار داده شد تا بلکه مورد توجه نسل امروز قرار بگیرد اما چون این حرکت، زیربنایی نبود نتوانست با مخاطبان جوان و نوجوان ارتباط برقرار کند و هنرمندان شرکت‌کننده یک آهنگ پاپ را

به‌شکل یلی‌یک اجرا می‌کنند، درحالی‌که اگر از آنها خواسته شود همان سرود را بدون آهنگ اجرا کنند، این توانایی را ندارند. یک دوره از این جشنواره هم توسط زینال خیری که از سینماگران کشور ما است و پیشتر عضو بسیج هنرمندان هم بوده برگزار شده؛ حال‌در دوره فعلی با حضور آقای

شب خیز، رئیس جشنواره، ان‌شاء‌الله مثل دوره قبل، جشنواره به‌شکل پربرای برگزار شود. مهم‌ترین مساله برای ما این است که سرود به‌عنوان آینه‌دار موسیقی ملی مان، بیش‌ازپیش مورد توجه قرار بگیرد.

❏ باتوجه به این‌که برخی از دوره‌های این جشنواره در اقصی‌نقاط کشور برگزار شده، چرا برپایی این دوره به پایتخت محدود مانده است؟

امسال هم قصد داشتیم جشنواره را در یکی از استان‌ها برگزار کنیم اما به‌دلیل فشردگی زمان و کمبود بودجه این‌کار میسر نشد. هرچند قرار است از دوره‌های آتی، این جشنواره هر سال در یک استان برگزار شود.

❏ ظاهرا این دوره از جشنواره مبتنی بر موسیقی ردیف دستگاهی است؛ درست است؟

ما در سال گذشته وقتی به برگزاری جشنواره سرود پرداختیم، سه

سرود

جشنواره سرود بسیج نقش مهمی در تقویت هویت ملی دارد سرود در مدارس می‌تواند به نهادینه‌شدن این هویت کمک کند و جوانان را از طریق موسیقی با ارزش‌های ملی آشنا سازد

سرود بسیج

اجرا شد و آثار مشابه دیگری از این دست نیز به غنای سرود آن دوران افزودند. اما در دهه ۷۰ که به دوره سازندگی معروف شد، تولید سرود حالتی شتاب‌زده و مقطعی پیدا کرد؛ در نتیجه، سرود در مناسبت‌های خاص محدود ماند و نتوانست به‌بالندگی دست یابد. به بیان ساده‌تر، در دهه ۷۰ سرودهای مهم تنها بازسازی و بازخوانی شدند و صرفا با افزودن رنگ‌ولعاب ظاهری تلاش شد دوباره مورد استقبال قرار گیرند؛ اما این اتفاق به‌طور واقعی رخ نداد. در دهه ۸۰، وضعیت سرود تا حد زیادی دچار آشفتگی شد.

هرچند آموزش و پرورش می‌توانست نقش مؤثری در رونق این حوزه ایفاکند اما در عمل نسبت به آن بی‌توجهی کرد. به یاد دارم که در آن دوره، عضو کمیسیون هنر دانشگاه فرهنگیان (تربیت معلم کنونی) بودم و جشنواره سرود معلمان را پایه‌گذاری کردم. این جشنواره اگرچه با استقبال گسترده معلمان و دستاوردهای قابل‌توجهی همراه بود اما با تغییر مدیریت متوقف شد. در همین حال، برگزاری جشنواره‌های موسیقی بسیج توسط نهادهای مختلف، به شکل پراکنده آغاز شد و این روند تا امروز نیز تداوم یافته‌است.

❏ بایں حال، اصلی‌ترین رسالت جشنواره سرود بسیج را در چه می‌دانید؟

بسیج هنرمندان یک جشنواره ویژه به‌شمار می‌رود که تا امروز

قاب

روایت نور و حقیقت

نمایشگاه نقاشی‌های عبدالحمید قدیریان با عنوان «نورآمد» در گالری حبیب‌الله صادقی حوزه هنری افتتاح شد. این مجموعه با محوریت مفهوم «نور خدا» روایت قرآنی نابودی رژیم‌مسیحیونیستی را در قالب حدود ۳۰ اثر رنگ‌روغن به تصویر می‌کشد. قدیریان این نمایشگاه را رویدادی روحانی و معرفتی دانست که هدفش ایجاد تفکر و پیوند میان هنر، اندیشه و حقیقت است. در بیانیه «نورآمد» از مفهوم «نقل» به‌عنوان شیوه‌ای تازه در هنرهای تجسمی یادشده که مخاطب را از تماشاگر به مشارکت‌کننده در معنا تبدیل می‌کند. نمایشگاه تا ۱۵ دی ۱۴۰۴، از شنبه تا چهارشنبه ساعت ۱۸ در حوزه هنری برقرار است.

سرود بسیج

به‌تازگی سرود خوبی براساس اشعار محدثی خراسانی با آهنگسازی بهنام صبحی ساخته شده که قرار است خوانندگی این قطعات را استاد محمد گلریز به‌عهده بگیرند و عنوان آن «وعده صادق ۳» است. پیشتر در سال‌های گذشته، زنده‌یاد جمشید جم، خواننده شعر «یار دبستانی من» دبیر موسیقی بسیج بود و مسلما بعد از فوت ایشان، ضرورت دارد راهش ادامه پیدا کند. در نتیجه تولیدات متنوع دیگری مبتنی بر سرود در دست داریم که در آینده نزدیک ارائه می‌شوند.

❏ از آنجایی‌که جامعه هدف این جشنواره؛ نسل جوانی هستند که شاید ذائقه‌شان عمدتاً مبتنی به موسیقی پاپ است، سرود چقدر می‌تواند برای‌شان جذابیت داشته باشد؟

به قول معروف، هرچیز به جای خویش نیکوست؛ یک نوجوان می‌تواند در کنار این‌که مخاطب موسیقی پاپ باشد، به تماشای دیگر زانرهای موسیقی هم بنشیند. اگرچه آموزش و پرورش و خانواده در هدایت سطح سلیقه شنیداری کودکان و نوجوانان نقش بسزایی دارد، یا همین‌طور رسانه‌ها نقشی انکارناپذیر در این زمینه دارند؛ برای نمونه رسانه‌ای مثل رادیو «آوا» می‌تواند ۵۰ درصد تولیدات خود را به موسیقی ملی اختصاص دهد، ۲۰ درصد موسیقی پاپ، ۲۰ درصد موسیقی نواحی و ۱۰ درصد هم موسیقی تلفیقی. امروز اگرچه تا حدودی این تقسیم‌بندی بهتر شده ولی جا دارد که بیشتر به موسیقی ردیف‌دستگاهی و نواحی پرداخته شود. در عین‌حال با این مسأله که نوجوانان نسبت به ادبیات و موسیقی ملی بی‌توجه و بی‌علاقه‌اند موافق نیستم؛ چرا که امروز صدها دختر و پسر شاهنامه‌خوان داریم که به زیبایی به نقالی می‌پردازند یا در کلاس‌های موسیقی، مشغول یادگیری ردیف با متد قدیمی دوره قاجار هستند. مسأله‌ای که وجود دارد، این است که بخشی از موسیقی تفنن و بخشی از آن اندیشه‌ورز است. طبعاً برای آن‌که مردم با موسیقی ایرانی آشنایی بیشتری پیداکنند باید به برنامه‌سازی پرداخت، مثلاً بخش قطعاتی از این آثار در متروها می‌تواند یکی از این کارها باشد. واقعیت این است که موسیقی پاپ هویت چندانی ندارد، در حالی‌که موسیقی ردیف دستگاهی ما بیش از ۲۰۰ سال قدمت دارد، از این‌رو برای جذب جوانان نسبت به این حیطه فقط می‌بایست به آگاهی‌بخشی پرداخت. بدون‌شک، جشنواره سرود و موسیقی بسیج می‌تواند نقش موثری در تبیین این هدف به گروه‌های سنی اقشار مختلف جامعه داشته باشد کند و به الگوسازی، نمونه‌آفرینی و شاخص‌گذاری در ارائه تولیدات موسیقی بپردازد.

❏ با توجه به این‌که این جشنواره مانند دیگر جشنواره‌های موسیقایی، از بخش‌های مختلفی برخوردار است، بیشترین اقبال شرکت‌کنندگان در کدام بخش بوده است؟ سرود ازجمله حیطه‌هایی است که غالباً با اقبال زیادی از سوی شرکت‌کنندگان مواجه می‌شود. ضمن این‌که امسال شرایطی را فراهم کرده‌ایم تا آموزش سرود در شهرستان‌ها هم انجام شود. اگرچه باید این نکته را درنظر گرفت که سرود اصولاً سهل و ممتنع است، به این معنی که ظاهراً ساده دارد ولی دارای پیچیدگی‌هایی هم هست. به‌هرحال در زمینه سرود گروه‌های متعددی متقاضی شرکت در جشنواره شده‌اند. ولی به‌نظر می‌رسد هنوز می‌توان شرایطی را برای آموزش صحیح و اصولی سرود به جوانان و نوجوانان فراهم کرد. در واقع انجمن موسیقی بسیج هنرمندان همواره درصدد بوده تا سطح کیفی بخش سرود، در شهرستان‌ها را ارتقا دهد و در این دوره توجه ویژه‌تری به این مقوله شده است؛ ضمن این‌که ماموریت داریم تا موسیقی و سرودهای دهه ۶۰ را احیا کنیم. نکته دیگر درباره جشنواره، حضور تکراری برخی از موسیقیدانان است که در هر دوره، در هیات داورى و شورای سیاست‌گذاری حضور دارند و حکم مافیا را پیدا کرده‌اند. بهتر است این عزیزان فضا را برای فعالیت دیگر هنرمندان این عرصه باز کنند تا شاهد زاویه دیدها و انتخاب‌های تازه‌تری در دوران آتی این جشنواره باشیم.

رویداد

پیوند فرهنگ و فناوری در هفت خوان بازی

«جشنواره بازارپردازی فرهنگ و بازی‌های رایانه‌ای» به‌عنوان بخش تخصصی و خوان پنجم رویداد ملی «هفت‌خوان؛ هفته بازی ایران»، با هدف توسعه زنجیره ارزش محصولات فرهنگی و گسترش بازار آثار ایرانی

در قالب تجربه‌های دیجیتال برگزار می‌شود. محمدصادق افراسیابی، معاون راهبردی بنیاد ملی بازی‌های رایانه‌ای، این جشنواره را فرصتی برای بازآفرینی آثار فرهنگی، هنری و سینمایی در قالب بازی‌های رایانه‌ای دانست و گفت: هدف، ایجاد پیوند میان صاحبان محتوا، استودیوهای بازی‌سازی و سرمایه‌گذاران است. در این رویداد همه دارندگان آثار فرهنگی، از فیلم و سریال تا کتاب و کاراکترهای داستانی می‌توانند آثار خود را برای تبدیل به بازی ارائه دهند. جشنواره با حمایت نهادهای فرهنگی و رسانه‌ای کشور برگزار می‌شود و در فاز دوم آن، استودیوهای بازی‌سازی توانمند برای همکاری با صاحبان آثار انتخاب خواهند شد. این رویداد با شعار «از محتوا تا تجربه؛ از روایت تا بازی» در هفته آخر بهمن برگزار می‌شود.

ادبیات

جایزه‌ای برای ترویج سندپژوهی

جایزه علمی «سیروس پرهام» به ابتکار سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران و با هدف نکوداشت جایگاه علمی این پژوهشگر برجسته و تقویت پایه‌های سندپژوهی و مطالعات آرشیوی برگزار می‌شود. این

جایزه در زمره برنامه‌های علمی و فرهنگی سازمان است و با رویکرد ارتقای پژوهش‌های مبتنی بر اسناد، تقویت جایگاه سندناسی و توسعه مطالعات آرشیوی برگزار می‌شود. این رویداد در قالب برنامه‌ای پژوهشی و با مشارکت استادان، پژوهشگران و دانشجویان حوزه‌های علوم انسانی، اجتماعی، تاریخی و علوم اطلاعات دنبال خواهد شد و زمینه‌ای برای تبادل آرا، هم‌افزایی علمی و معرفی دستاوردهای برجسته در تحلیل و بهره‌برداری از اسناد ملی ایران فراهم می‌آورد. اطلاعات تکمیلی درباره محورهای علمی، شرایط شرکت، نحوه‌ارسال آثار و تقویم اجرایی این رویداد در اطلاعیه‌های بعدی اعلام خواهد شد. سیروس پرهام، منتقد ادبی به شیوه غربی و نیز از نخستین ویراستاران کشورمان ۲۴ شهریور به علت کپولت سن در ۹۷ سالگی درگذشت.

